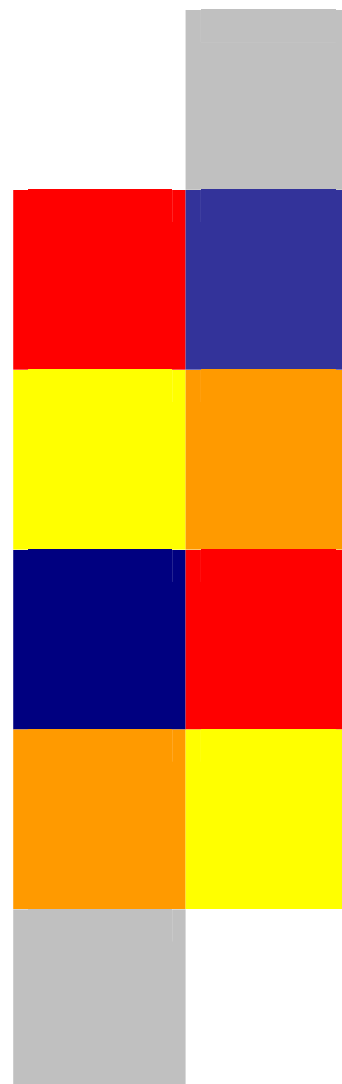

BIJLAGE 1

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

BESTEMMINGSPLAN

HOOGSTAD

Bureauonderzoeken 27

Bestemmingsplangebied Hoogstad

R. Terluin en T. de Ridder
Mei 2010

De reeks Bureauonderzoeken
Is een uitgave van
Het Vlaardings Archeologisch Kantoor (VLAK),
Gemeente Vlaardingen

Inhoudsopgave

1. Administratieve gegevens	1
2. Inleiding	2
3. Afbakening plan- en onderzoeksgebied, vaststellen consequenties toekomstig gebruik	3
4. Beschrijving huidige situatie	4
5. Beschrijving van de historische situatie en mogelijke verstoringen	5
6. Beschrijving van bekende archeologische waarden en aardwetenschappelijke gegevens	7
7. Gespecificeerde verwachting	13
8. Bronnen en Literatuur	15
Bijlagen	16
Bijlage 1: Kaart Potter, 1576	
Bijlage 2: Uitsnede uit de Chromotopografische kaart des Rijks 1:25.000, 1912	
Bijlage 3: Kreekverloop Neolithicum	
Bijlage 4: Kreekverloop Romeinse Tijd	
Bijlage 5: Geologische kaart Bult 1983	
Bijlage 6: ARCHIS 2	
Bijlage 7: KICH	
Colofon	24

1 Administratieve gegevens

1.1 Opgesteld door	: Drs. T. de Ridder (VLAK), stadsarcheoloog Vlaardingen : Drs. R. Terluin (VLAK)
1.2 Plangebied	: Bestemmingsplangebied Hoogstad
Provincie	: Zuid-Holland
Gemeente	: Vlaardingen
Plaats	: Vlaardingen
Kaartblad	: 37G
Coördinaten	: NO 83011, 437402 : NW: 82377, 437103 : ZO 83106, 436871 : ZW 82400, 437030
1.3 Opdrachtgever	: Gemeente Vlaardingen : Afdeling Ruimtelijke ordening
1.4 Bevoegd gezag	: Gemeente Vlaardingen
1.5 Datum	: Mei 2010

2 Inleiding

Het bestemmingsplan Hoogstad wordt herzien. Krachtens artikel 38a van de Monumentenwet 1988 dient de gemeenteraad bij het vaststellen van een bestemmingsplan en bij de bestemming van de in het plan begrepen gronden, rekening te houden met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten monumenten.

Dit bureauonderzoek is er op gericht om aanwezige en verwachte archeologische monumenten in kaart te brengen.

3 Afbakening plan- en onderzoeksgebied, vaststellen consequenties toekomstig gebruik

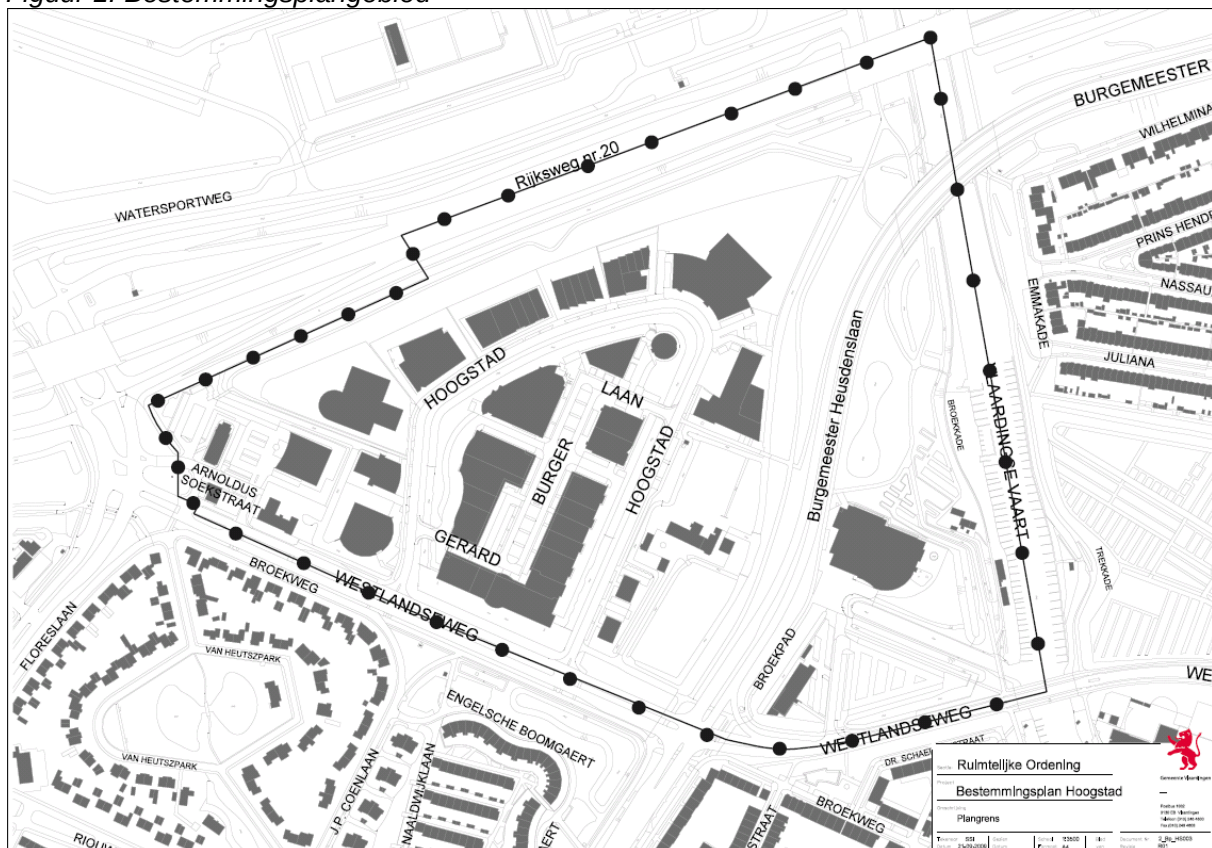
Consequenties toekomstig gebruik

Het herziene bestemmingsplan is grotendeels consoliderend van aard. Ontwikkelingen kunnen op delen van het plangebied wel plaatsvinden.

Plangebied

Het bestemmingsplangebied wordt aan de noordzijde begrensd door de Rijksweg A20 en de langs de oprit gelegen sloot. Aan de oostzijde vormt de Vlaardingse Vaart de grens. De zuidkant wordt gevormd door de Westlandse weg. Aan de westzijde loopt de grens door de sloot langs de Marathonweg en de Arnoldus Soekstraat.

Figuur 1: Bestemmingsplangebied

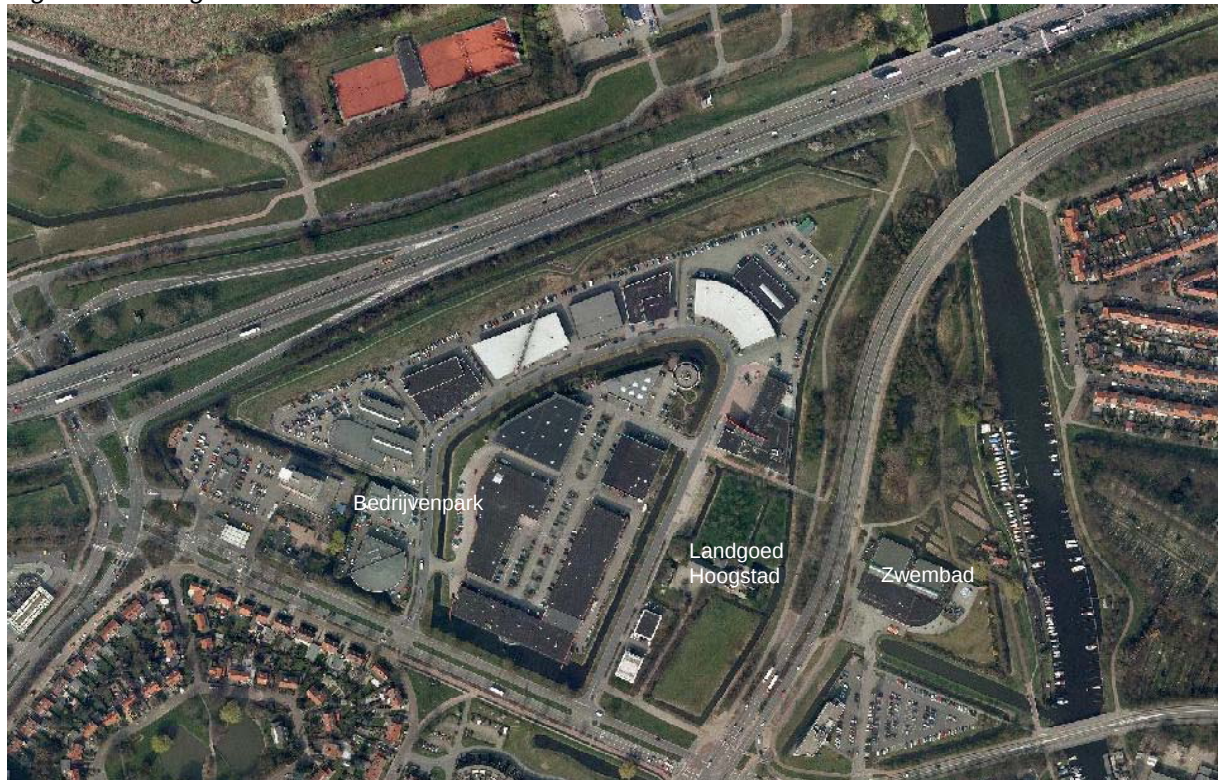
Onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied concentreert zich op het plangebied en de directe omgeving. Hier zijn al enkele onderzoeken en waarnemingen verricht die inzicht geven in de archeologische verwachting voor het plangebied.

4 Beschrijving huidige situatie

Het plangebied ligt binnen de stedelijke bebouwing van Vlaardingen. Het grootste gedeelte van het plangebied wordt gevormd door bedrijvenpark Hoogstad, met bedrijven, winkels en kantoren. Aan de oostkant ligt zwembad De Kulk. Langs de noord en oostzijde van het bestemmingsplangebied zijn groenvoorzieningen en er ligt een jachthaven. Tegen de oostzijde van het bedrijventerrein is het (voormalig) landgoed Hoogstad, met de Moerman boerderij gelegen.

Figuur 2: Huidige situatie

5 Beschrijving van de historische situatie en mogelijke verstoringen

Rond 700 wordt er bij Vlaardingen een kerk gesticht, die door Heribald aan de bekende missionaris Willibrord wordt geschonken. In een akte uit 726/727 wordt de streek aangeduid als 'Marsum'. De naam Vlaardingen bestond kennelijk nog niet. Rond de kerk ontstaat een nederzetting die Vlaardingen wordt genoemd. De kreek 'de Vlaarding' fungeert als een natuurlijke haven waardoor de nederzetting kan uitgroeien tot een handelsplaats. Vlaardingen, dat tot de oudste nederzettingskernen van West-Nederland behoort, groeit in de 11e en de 12e eeuw uit tot één van de belangrijkste nederzettingen binnen het graafschap Holland. De graven lieten er een burcht bouwen, en stichten er een hof.

Een middeleeuws hof vormt een agrarisch en politiek centrum. Ook was het in gebruik als complex waar de belastingopbrengsten (pacht) die de graaf toekwam, werd ontvangen en opgeslagen. Het Vlaardingse hof lag op een omgracht terrein, dat zich bevond ter hoogte van de Schepenstraat. Vanuit het hof werd het omringende land ontgonnen. De (voormalige) Groeneweg en Broekweg vormden ontginnings-assen van waaruit het land ontgonnen werd. De mogelijkheid bestaat dat beide wegen primair als dijk functioneerden, om de ertussen gelegen ontginningen tegen overstromingen te beschermen, en enkel secundair als weg. De Broekweg is deels nog aanwezig, net ten zuiden van de zuidgrens van het bestemmingsplangebied. Deze weg gaat dus al terug op de vroegste ontginningsfase.

Een theorie is dat de oudste ontginningen in hoge mate de natuurlijke omgeving, zoals ligging van de veenbeken, volgden. Dit is te herkennen aan de vorm van de percelen. Deze zijn meer onregelmatig en blokachtig van vorm. Latere percelen zijn juist langwerpig en regelmatig van vorm, hetgeen ook samenhangt met de venige grond. Op historisch kaartmateriaal (zie bijlage 1) is goed te zien dat de perceelsvorm binnen het plangebied langgerekt van vorm is, terwijl de onregelmatige blokvormen direct ten zuiden aanwezig zijn. Dit verschil suggereert dat het gebied ten noorden van de Broekweg (Westlandse weg) niet tot de aller-oudste middeleeuwse ontginningen behoren, hoewel Bult (1983) aangeeft dat de 'latere' ontginningen ook al in de 11e / 12e eeuw kunnen zijn begonnen.

Op één van de oudste kaarten van het gebied, gemaakt door Potter in 1576, is ongeveer in het midden boerderij Hoogstad te zien. Helaas staat de noordoosthoek van het bestemmingsplan er niet op. Op de bekende kaart van Kruikius uit 1712 (Ter Brugge, 1998, kaart 81) is in deze hoek ook een boerderijcomplex weergegeven. Dit complex is met de aanleg van de A20 in de vorige eeuw is verdwenen. De boerderij is echter niet afgebeeld op de kaart van Vlaardingen van Van Deventer uit circa 1560 (Ter Brugge, 1998, kaart 4), wat betekent dat hier waarschijnlijk geen sprake is van voorafgaande middeleeuwse bebouwing.

De ouderdom van Hoogstad is niet exact bekend. Archeologische vondsten net onder de vloer van de huidige boerderij dateren uit de 15e of 16e eeuw. Maar het terrein wordt ook al in 1281 in de bronnen vermeld. De boerderij ligt op een terp. Onder deze terp kunnen, naar analogie van vindplaatsen als Clattenburg en de Joffer Achtenwoning, nog resten van een ontginningsboerderij uit de 11e of 12e eeuw aanwezig zijn.

Een vergelijking tussen de kaart uit 1576 en een kaart uit het begin van de 20e eeuw (bijlage 2) geeft aan dat er in de tussenperiode nauwelijks iets is veranderd. Het kavelpatroon is praktisch ongewijzigd gebleven. Vanaf de Middeleeuwen heeft het gebied zijn agrarische functie behouden. Wel is er een boerderij langs de Broekweg bijgekomen, de huidige woning op Westlandseweg 260. Deze dateert uit de 19e eeuw. Ook langs de Vlaardingse vaart staat een gebouw. Aangezien hier geen bebouwing op de kaart van Kruikius uit het begin van de 18e eeuw is afgebeeld, zal de bewoning hier uit de 18e of 19e eeuw stammen.

Het plangebied kreeg pas na de tweede wereldoorlog zijn huidige gedaante. Het begon met de aanleg van de A20 en de Burgemeester Heusdenslaan. Vervolgens werd het terrein tussen deze laatste laan en de Vlaardingse Vaart ontwikkeld en ten slotte bedrijventerrein Hoogstad. De boerderij Hoogstad zelf bleef echter onaangetast.

Bureauonderzoeken 27

Verstoringsen

Aan de oostkant van het plangebied hebben de bouw van het zwembad en de aanleg van waterpartijen de bodem fors verstoord. Onduidelijk is in hoeverre de aanleg van het bedrijventerrein Hoogstad de bodem heeft geroerd.

6 Beschrijving van bekende archeologische waarden, ondergrondse bouwhistorische waarden en aardwetenschappelijke gegevens

Geo(morfo)logie

Het bestemmingsplangebied staat op de bodemkaart en de geomorfologische kaart van Nederland (geraadpleegd in ARCHIS 2) niet gekarteerd. Op de geologische kaart van Nederland (1:50.000) staat de ondergrond van het bestemmingsplangebied als volgt beschreven: afzettingen van Duinkerke III op ouder afzettingen van Duinkerke met Hollandveen, op Hollandveen op Afzettingen van Calais, waarbij direct onder de Duinkerke III afzettingen karteerbare oudere Duinkerke afzettingen liggen, zonder veen-tussenlaag. De afzettingen van Duinkerke III, zijn onder meer het gevolg van stormvloedten uit de Middeleeuwen, waarbij uitgestrekte veengebieden veranderde in wadden en kwelders.

Volgens de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) van de provincie Zuid-Holland lopen twee (fossiele) stroomgordels door het bestemmingsplangebied. Eén ruwweg langs de westzijde van de Burgemeester Heusdenslaan, en de tweede langs de zuidwest-rand van het bestemmingsplangebied (zie bijlage 4 voor een overeenkomstige ligging). Tussen deze geulaafzettingen liggen zeeafzettingen.

Ongeveer in overeenstemming hiermee is op het geologische beeld zoals dit is opgenomen op de kaarten van Bult (1983) het grootste deel van het plangebied weergegeven als "*kleidek- op geulaafzettingen*" met een klein deel "*Hollandveen en moerige gronden*" (zie bijlage 5). Dit laatste gedeelte ligt tegen de noordrand van het bestemmingsplangebied, ongeveer tussen de stroomgordels zoals die op de CHS staan in.

Archeologisch onderzoek en waarnemingen hebben de ligging van fossiele geulen in beeld gebracht (bijlage 3 en 4). Diep in de ondergrond, tussen zes en negen meter onder NAP, liggen één of twee geulen met oeverwallen uit het neolithicum. Dit is af te leiden uit het booronderzoek van Van der Kroft (1996) in de aan de zuidzijde van Hoogstad gelegen D'Engelsche Boomgaard. Deze geulen komen ongeveer in het midden van de zuidzijde het bestemmingsplangebied binnen, maar hun exacte vervolgrichting is onduidelijk.

Bij archeologische opgravingen in de jaren 90 van de vorige eeuw is de ligging van fossiele westelijke geul zoals die op de CHS staan aangetoond. Deze geul was actief in de Romeinse Tijd (Bijlage 4). Aangenomen wordt dat deze geul, en de geul die langs de Burgemeester Heusdenslaan loopt, zo rond 300 voor Chr. zijn ontstaan (Defilet en De Ridder, 2004). Het zijn vertakkingen van een grote kreek die toen vanuit het huidige centrum van Vlaardingen richting Hoogstad liep. Onderzoek heeft aanwijzingen opgeleverd dat er in de periode 100 – 120 na Chr. sprake is geweest van overstromingen vanuit de zee (Brinkkemper en De Ridder, 2000).

Archeologische waarden en verwachtingen

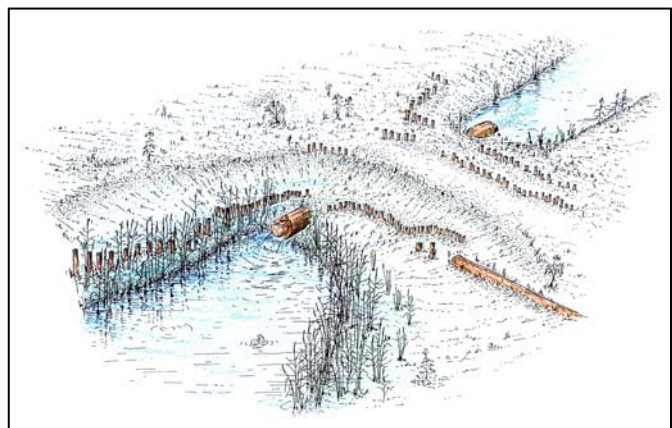
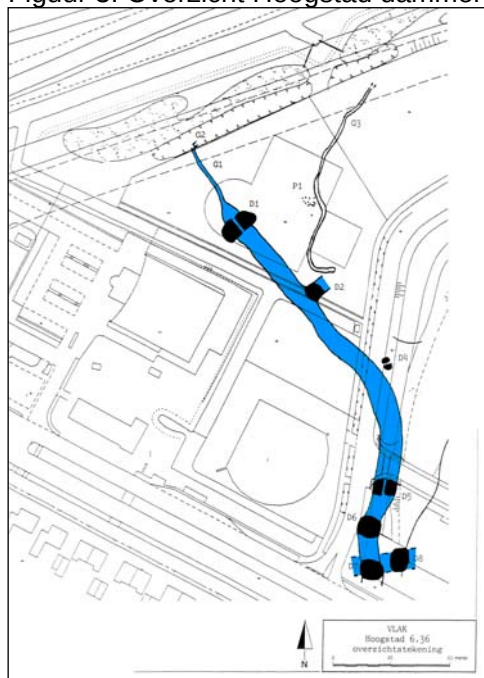
Centraal Archeologisch Archief (CAA)

Het Centraal Archeologisch Archief, dat door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed wordt beheerd en is te raadplegen via ARCHIS 2 (Archeologisch Informatiesysteem), omvat digitaal ontsloten gegevens over archeologische vindplaatsen en vondsten. Binnen het bestemmingsplangebied staan verscheidene waarnemingen aangegeven (bijlage 6). Het merendeel hiervan heeft betrekking op de Romeinse Tijd.

ARCHIS waarnemingsnummer 409802: Opgraving(en) over meerdere jaren, beginnend in 1993, (zie Archisnummer 30996) doorlopend tot en met 1996. Vanwege de overzichtelijkheid hier getotaliseerd ingevoerd. Tijdens het graven van een wegcunet in 1993 werd door R. Hirschel enig vondstmateriaal geborgen. De vindplaats bevond zich op een relatief hoge oeverwal, aan de buitenbocht van een kreek. Door middel van proefsleuven en boringen werd de loop van de kreek bepaald. De kreek bleek mede opgevuld te zijn, door grote hoeveelheden vondstmateriaal zoals

aardewerk, bot en houten voorwerpen. Door proefsleuven en opgravingsputten kon de ca. 7 meter brede kreek, alsmede die van een smallere zijkreek in kaart gebracht worden. Beide kreek bleken in de Romeinse Tijd afgedamd te zijn. Bij de zijkreek bleek dat te zijn op het punt van uitwatering op de hoofdstroom. Het damlichaam in de hoofdkreek bestond uit kleizoden, waarvan diverse lagen van elkaar gescheiden waren door rietmatten. Tevens was het aan beiden zijden beschoeid met aangepunte paaltjes en palen. Het meest opmerkelijke onderdeel van de constructie was de in het midden van de dam gelegen houten duiker. Deze laatste bestond uit een tweetal uitgeholde boomstammen. Beide onderdelen waren in elkaar geschoven, waartoe één helft taps was afgeschuind om in de andere te passen. Een houten stop zorgde als een bajonetsluiting ervoor dat beide helften niet uit elkaar konden zakken, of verschuiven. Aan de mondingszijde, daar waar de uitwatering plaatsvond, bevond zich een scharnierpunt. Hier heeft een klepje gezeten dat inwatering van buiten onmogelijk maakte en dat bij uitstroming door het water werd opengedruwd (zie figuur 3, rechts). In het stortbed voor de duikermond werd een pakket vondstmateriaal aangetroffen. Dit stortbed diende als golfbreker teneinde afkalving van het damlichaam te voorkomen. Enkele bijzondere vondsten zijn o.a.: lanspunt, email-fibula in de vorm van een paardje, een houten makelaar (deel van een dakconstructie), een wagenonderdeel, een aantal slijpstenen, bekkenfragment van een alk en het complete skelet van haring. Bij nadere bestudering bleek één van de gevonden houten voorwerpen een boemerang te zijn, gemaakt van esdoorn/Spaanse aak. Het archeologisch onderzoek werd in 1996 voortgezet. Tijdens het onderzoek werden 5 dammen ontdekt waarvan 2 met duiker. Het totaal aantal komt hiermee op 7 dammen en 3 duikers die op het bedrijventerrein zijn aangetroffen (figuur 3, links). Naast de dammen werden diverse bijzondere objecten aangetroffen: een Romeinse schoen die ooit bespijkerd was geweest, een luizenkam met nog menselijk haar en restanten van luizen. Tevens werd een ijzeren voorwerp aangetroffen, vermoedelijk gaat het hier om een ploegbeschermer, ook wel ploegschoen genoemd. Uit archeobotanisch onderzoek is vast komen te staan dat er sprake is van een zoetwater-getidekreek. Bovendien maakt het ook duidelijk dat bewoning in de directe omgeving van de dammen zeer aannemelijk is. Op de oeverwallen zijn echter geen duidelijke restanten van woningen aangetroffen. Wel zijn er enkele palen gevonden die de restanten kunnen zijn van een huis. Het merendeel van de huisrestanten zullen volledig zijn opgegaan in de bouwvoor. Uit de begeleidende vondsten van de dammen en duikers en de vroege dateringen blijkt dat de waterbouwkundige werken door inheemse boeren moeten zijn aangelegd, waarbij één dam zelfs voor de komst van de Romeinen is gebouwd. Na de conservering van één van de duikers die in 1996 werd opgegraven, kwam bij de restauratie de oorspronkelijke vorm van het voorwerp aan het licht. Het bleek hier om een hergebruikte kano te gaan.

Figuur 3: Overzicht Hoogstad dammen en duikers

Boven: reconstructie van dam met klepduiker. Tekening: B. Koster

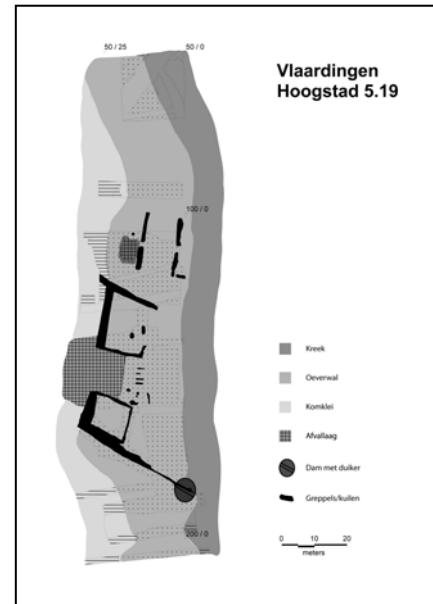
Links: ligging kreek met dammen. Dammen 1, 4 en 5 hebben een duiker. G staat voor Geul/greppel, P voor aangetroffen paalkuilen. Ligging kreek schematisch

ARCHIS waarnemingsnummer 40893: Bij het aanleggen van singels en sloten op het bedrijventerrein Hoogstad werden botten en een paal aangetroffen. De periodeaanduiding is niet helemaal duidelijk.

ARCHIS waarnemingsnummer 409945: De aanleg van een fietspad direct ten oosten van het bedrijventerrein Hoogstad leverde enige aanvullende geologische informatie op over de ligging van de Romeinse kreek met oeverwal.

Figuur 4: structuren op oeverwal

ARCHIS waarnemingsnummer 408855: In het najaar van 1996 werd op het noordoostelijk deel van het bedrijventerrein Hoogstad, bij het doortrekken van een sloot een bewoningslaag uit de Romeinse Tijd aangesneden. Verder onderzoek in 1997 bracht een oeverwal aan het licht met daarop bewoningssporen uit de eerste drie eeuwen van onze jaartelling. Aan weerszijden van de oeverwal was de bewoningslaag nog intact. De top van de oeverwal, waar boerderijen waarschijnlijk stonden, was geheel opgenomen in de bouwvoor. Wel werd in de oeverwal een stelsel van greppels aangetroffen. Twee greppels waren parallel aangelegd met de openingen tegenover elkaar. Gezien de grote hoeveelheid vondstmateriaal uit de greppels is het hoogst waarschijnlijk dat deze een huisplaats hebben omgegeven. Het vaatwerk bestond bijna uitsluitend uit import-aardewerk, hetgeen een datering annemelijk maakt van de late 2e eeuw. De aangetroffen typen import-aardewerk bevestigen deze datering. Eén van de greppels loosde op de buitenbocht van een kreek, die ten oosten van de oeverwal stroomde. Juist op de plaats waar de greppel de kreek bereikte, was een kleine damstructuur gelegen waarin een duiker werd aangetroffen. De ligging van de duiker was echter dermate hoog dat het (esse)hout in zeer slechte staat verkeerde. Het viel niet meer na te gaan of het een gekleefd of ongekleefd exemplaar betreft. De duiker werd op zijn plaats gehouden door een systeem van planken en houten pennen. Een palenscherm in het damlichaam zorgde voor versteviging van het geheel. Elders op het bedrijventerrein waren bij archeologisch onderzoek al zeven dammen aan het licht gekomen, waarvan drie met een duiker (zie ARCHIS waarnemingsnummer 409802). Bijzondere vondsten zijn fibula, een speldenknopje, twee glazen blauwe kralen en enkele driehoekige gewichten. In een aantal kuilen is slakmateriaal en houtskool aangetroffen, hetgeen vermoedelijk wijst op metaalbewerking. Uitzonderlijk is de vondst van drie miniatuurpotjes van inheems aardewerk. Mogelijk betreft het hier een kinderserviesje, een andere verklaring (ritueel?) kan echter niet worden uitgesloten.

ARCHIS waarnemingsnummer 409931: Vondsten uit de Romeinse Tijd, gedaan door Robert Hirschel langs de Vlaardingse vaart bij het uitdiepen van een sloot. Determinatie door M. Brouwer van het R.M.O.

ARCHIS waarnemingsnummer 408908: Tijdens het uitbaggeren van de sloot rond de boomgaard van boerderij Hoogstad werden in de uitgespoelde bagger o.a. Romeinse scherven gevonden. Het betreffen opvallend grote fragmenten en relatief veel import. Op grond hiervan lijkt het om een (late?) tweede eeuwse vindplaats te gaan. Mogelijk betreft het hier de vulling van een Romeinse kreek.

ARCHIS waarnemingsnummer 408841: Tijdens het verwijderen van een betonvloer uit de stal van boerderij Hoogstad werden onder deze vloer muurfragmenten en enig vondstmateriaal aangetroffen. Het muurfragment lag parallel aan de kopgevel en weerspiegelt waarschijnlijk een oudere fase van de boerderij. Het steenformaat duidt op een datering uit de 16e of vroeg 17e eeuw. De gevonden voorwerpen waren onder andere twee, vrij complete, aspoten van

Bureauonderzoeken 27

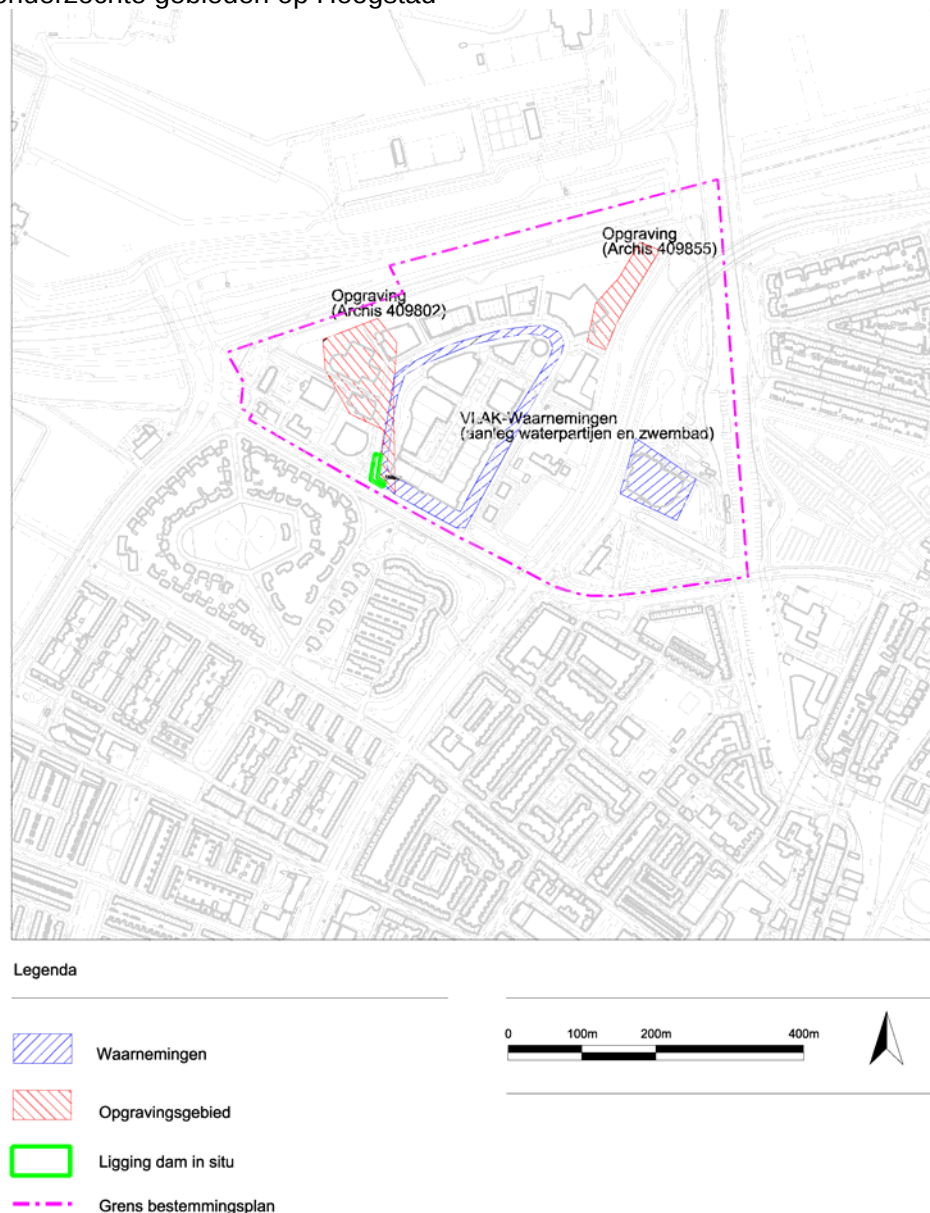
spaarzaam geglaazuurd, rood aardewerk, beide met 3 staartvinnen. Datering: 15e/16e eeuw. Een bijbehorende haardstructuur werd niet gevonden. Tevens werd een koperen munt in de ophogingsklei, waarin ook zich alle andere vondsten bevonden, aangetroffen. Het handelt hier om een Arnhemse munt (Arnhem in Gelria" en aan de keerzijde een klimmende leeuw naar links gewend) volgens Van Gelder's muntwijzer daterend uit 1596.

ARCHIS waarnemingsnummer 409907: Vondst(en) gedaan door een particulier in opgebrachte grond langs de Broekkade. De grond is waarschijnlijk afkomstig van gegraven waterpartijen langs de van Boendaleweg. Hieromtrent is geen zekerheid meer te krijgen.

ARCHIS waarnemingsnummer 409913: In de bouwput van het nieuwe zwembad (de Kulk) tussen de Vlaardinger Vaart, de Heusdenslaan en watersportvereniging 'Buitenlust', werden profielen nagelopen en de stort op vondsten nagespeurd. Het gevonden materiaal bestond grotendeels uit 17e-20e-eeuwse scherven maar ook een klein aantal middeleeuwse en één (import) Romeinse scherf. Een duidelijke context was niet aanwezig; de grond was geroerd en mogelijk van elders van het terrein afkomstig.

In figuur 5 staat een overzicht van delen van Hoogstad die al archeologisch onderzocht zijn.

Figuur 5: onderzochte gebieden op Hoogstad

Centraal Monumenten Archief (Bijlage 6)

Het Centraal Monumenten Archief, dat door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed wordt beheerd en is te raadplegen via ARCHIS 2 (Archeologisch Informatiesysteem), omvat digitaal ontsloten gegevens over wettelijk beschermde archeologische vindplaatsen en andere terreinen met vastgestelde dan wel vermoedelijk behoudenwaardige vindplaatsen. Binnen en rondom het bestemmingsplangebied zijn verschillende terreinen aangegeven.

De hieronder genoemde terreinen zijn afgeleid van de Archeologische Monumentenkaart Zuid-Holland 2004-2006. De AMK van Zuid-Holland, vervaardigd in 1994, is opgenomen in de (digitale) Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland (CHS, zie onder). De gehele CHS, en daarmee ook de AMK, was aan herziening toe. Tussen 2004 en 2006 is, op initiatief van en gefinancierd door de Provincie Zuid-Holland, de AMK geheel herzien door middel van een bureauonderzoek. De projectleiding was in handen van Hazenberg Archeologie Leiden. Tijdens het onderzoek werden bestaande terreinen hergewaardeerd en nieuwe terreinen geselecteerd. Voor elk terrein is een advies gegeven voor wat betreft de waardering en/of begrenzing. Dit advies is telkens voorgelegd aan een selectiecommissie, waarin vertegenwoordigers van de provincie, de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM), de Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland, de Universiteit van Amsterdam en gemeentelijke archeologen zitting hadden.

AMK nummer 10405: Terrein van zeer hoge archeologische waarde, tevens Gemeentelijk Archeologisch Monument.

Terrein met resten van een hofstede uit 1281-heden en een Romeinse nederzetting uit de 2e eeuw na Chr. Dit terrein heeft een zeer hoge waarde door de hoge gaafheid en hoge conservering van de sporen, de hoge zeldzaamheid, representativiteit en hoge informatiewaarde van de sporen, de herinneringswaarde onder andere aan WOII, en door de archeologische en landschappelijke context van het monument met andere waardevolle terreinen in de omgeving. Boerderij met erf/grasland. Het terrein wordt al in 1281 genoemd. Het is een stenen boerderij die tot heden nog overeind stond, met mogelijk ook een middeleeuwse voorganger. Het complex Hoogstad is een van de belangrijkste agrarische centra in Vlaardingen geweest en heeft een belangrijke rol gespeeld in de ontginningsgeschiedenis in de 11e-13e eeuw. Archeologisch onderzoek heeft aangetoond dat er naast het monument (Hoogstad) een Romeinse nederzetting aanwezig is waarvan het aardewerk voor 99% importaardewerk betreft. Bovendien zijn er in de omgeving veel dammen aangetroffen, een Romeinse duiker en als bijzondere vondst een boemerang.

AMK nummer 10403: Terrein van zeer hoge archeologische waarde

Terrein met sporen van een mogelijke nederzetting van de Vlaardingen-cultuur (3500-2500), een nederzetting uit de Late IJzertijd, de rand van een nederzetting uit de Romeinse tijd, een damlichaam uit de Romeinse tijd, een verspoelde woonlaag uit de 11e/12e eeuw, een kasteel uit het eind 13e-begin 14e eeuw, verkaveling van de 13e tot de 20e eeuw en een boerderij uit circa 1630-1954. Dit terrein heeft een zeer hoge waarde door de hoge trefkans op zeer diverse archeologische sporen, de hoge zeldzaamheid en informatiewaarde van de sporen, de vertegenwoordiging van diverse periodes en de onderlinge archeologische en landschappelijke relaties van de complexen, en door de herinneringswaarde van het 13e-14e eeuwse terrein aan de Hoekse en Kabeljauwse twisten.

De acht verschillende complexen zijn door het VLAK in 1998 bij archeologisch onderzoek onderscheiden. De mogelijke nederzetting van de Vlaardingen-cultuur is nog geheel aanwezig in de ondergrond. Men verwacht op basis van de verspoelde woonlaag uit de 11e/12e eeuw dat er elders op het terrein nog een huisplaats aanwezig is. Bij het laatmiddeleeuwse kasteel is een bijzondere brugconstructie aangetroffen. In de kasteelgracht werd een aantal bijzondere vondsten gedaan, zoals een koperen ketel. De brugconstructie en onderzoek zou erop kunnen wijzen dat de eigenaren van het kasteel een relatie hadden met Engeland. De boerderij uit de Nieuwe tijd is niet onderzocht en nog redelijk ongestoord aanwezig.

AMK nummer 16131: Terrein van hoge archeologische waarde

Terrein met sporen van bewoning uit de Romeinse tijd. Dit terrein heeft een hoge waarde door de hoge trefkans op archeologische sporen en door de hoge gaafheid en conservering van de

sporen. In een klein gebied zijn opvallend veel vondsten uit de Romeinse tijd gedaan. Bovendien is drie maal een bewoningslaag vastgesteld. Onder de vondsten bevinden zich onder meer twee fibulae en een dobbelsteen. Er heeft geen archeologische opgraving plaatsgevonden.

Gemeentelijk Monument complex Hoogstad

Complex Hoogstad geniet een beschermde status. Het complex omvat verschillende onderdelen. Ten eerste het terrein en de ondergrond zelf, als gemeentelijk archeologisch monument. Het bestaat uit twee terpen, waaronder vermoedelijk de resten van een vroege ontginningsboerderij aanwezig zijn. In de noordelijke terp bevinden zich mogelijk de resten van een mottekasteeltje, zoals die op andere locaties in Vlaardingen aangetroffen zijn (Engelsche Boomgaard, Holy, Joffer Aechtewoning). Op deze terp bevindt zich thans de (eveneens beschermde) boomgaard. De huidige bebouwing ligt op de zuidelijke terp. Hier is, zoals eerder aangegeven, materiaal uit de 15e of 16e eeuw aangetroffen. De bebouwing bestaat uit een herenhuis uit circa 1859, met voortuin en hek van architectonische waarde. Hiernaast staat een boerderij waar dr. C. Moerman, de Vlaardingse huisarts en alternatief genezer, zijn woon- en praktijkruimte had. Op het complex zijn ook twee hooibergen, een garagebouw en houten schuur aanwezig. Op de garagebouw bevinden zich de hokken voor de duiven die een rol speelden bij de ontwikkeling van de alternatieve kankertherapie van dokter Moerman.

Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW)

De Indicatieve kaart van archeologische waarden is een door de ROB (nu RCE) geproduceerde kaart op landelijk niveau met de verwachte relatieve of absolute dichtheid van (bepaalde) archeologische verschijnselen in de bodem. Hij is gebaseerd op een GIS-analyse met een beperkt aantal variabelen en op expert-judgement.

De kaart geeft voor het bestemmingsplangebied twee trefkansen weer (bijlage 6.). Ten eerste gebieden met een *hoge trefkans* op archeologische vondsten en sporen. Een vergelijking met de geo(morfo)logische ondergrond toont dat hier de fossiele kreken uit de Romeinse Tijd liggen. De rest van het bestemmingsplangebied heeft een *middelhoge trefkans* op archeologische vondsten en sporen.

Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland

Het beeld op de CHS wijkt niet af van de IKAW, waar het archeologische verwachtingen aangaat. Het landgoed Hoogstad is aangemerkt als een '*terrein van zeer hoge archeologische waarde*'. De CHS stemt overeen met wat in bijlage 6 afgebeeld staat.

Ondergrondse bouwhistorische waarden

KICH / Monumenten Inventarisatie Project (MIP)

MIP is een project van de Provincie Zuid-Holland waarbij de recentere bouwkunst en stedenbouw is geïnventariseerd. Binnen het plangebied zijn twee objecten in kaart gebracht. In KICH is dit overgenomen (bijlage 7).

Westlandseweg 260

Dit is een boerderij op een T-vormige plattegrond. Het bouwjaar, weergegeven op de stichtingssteen in de zijgevel, 1877. Het geheel is nog vrij gaaf en karakteristiek voor de periode en wordt als een cultuurhistorisch waardevol object aangemerkt. Archiefonderzoek door H.C. Verloop, van het stadsarchief van de gemeente Vlaardingen, toont dat er in de loop van de tijd wel verbouwingen geweest zijn.

Westlandseweg 250-256 (landgoed Hoogstad)

Hier staan twee gebouwen, het herenhuis en de boerderij, die hierboven al aan de orde gekomen zijn.

7 Gespecificeerde verwachting

Figuur 6: archeologische verwachting

Legenda

A	Dammen uit Romeinse Tijd	0	75m	150m	300m	
B	AMK-terrein, Gemeentelijk archeologisch monument. Hoge verwachting voor IJzertijd, Romeinse Tijd, Middeleeuwen en Nieuwe Tijd					
A	Hoge verwachting voor IJzertijd					Hoge verwachting voor dammen en afvalpakketten uit IJzertijd
B	Hoge verwachting voor Romeinse Tijd					Grens bestemmingsplangebied
	Hoge verwachting voor Neolithicum					

Diep in de ondergrond, tussen 6 en 9 m -NAP zijn de resten van krekken uit het Neolithicum aan te treffen. Op de oeverwallen van deze krekken liggen mogelijk nog nederzittingsresten of andere aanwijzingen voor de aanwezigheid van mensen uit deze periode. Voor het Neolithicum heeft het plangebied een hoge verwachting. De krekken komen aan de zuidzijde het plangebied binnen. Het exacte verloop erbinnen is onbekend (vergelijk bijlage 3). In figuur 6 is een gebied gemarkeerd waarbinnen het verloop kan vallen.

Bij archeologisch onderzoek binnen het plangebied, maar ook in de rest van Vlaardingen, zijn weinig sporen uit de Bronstijd aangetroffen. Daarom is de verwachting dat er archeologische waarden uit deze periode in het plangebied aanwezig zijn laag.

In tegenstelling tot de Bronstijd is de IJzertijd in Vlaardingen rijk vertegenwoordigd, vooral in voormalig veengebied. Aan de noordkant van het plangebied ligt een dergelijk gebied (vergelijk bijlage 5). Hiervoor geldt een hoge verwachting op het aantreffen van waarden uit deze periode. Op Hoogstad zelf is een dam uit de Late IJzertijd opgegraven (figuur 3, D8). Dit toont dat het gebied ook de kreek en oeverwallen in deze tijd al door de mens in gebruik waren. Onduidelijk is echter waar de krekken uit de IJzertijd zich bevinden. In principe kunnen deze in het gehele plangebied nog in de ondergrond aanwezig zijn. Uit het reeds opgegraven gedeelte blijkt wel dat de langs de krekken aanwezige oeverwallen uit deze tijd afgetopt zijn. Dit maakt het waarschijnlijk dat enkel vondsten en sporen op de kreekbodems, zoals de aangetroffen dam, nog aanwezig zullen zijn. Deze kunnen op een niveau vanaf circa 2,5 m –NAP aangetroffen worden.

Uit de Romeinse Tijd zijn in en rond het bestemmingsplangebied veel archeologische waarden aangetoond. Veel hiervan is al opgegraven. Op delen van het gebied zijn er hoogst waarschijnlijk nog restanten aanwezig. Ook voor de Romeinse Tijd geldt een hoge archeologische verwachting voor het gebied langs de Burgemeester Heusdenslaan. Bij opgravingen werd geconstateerd dat de oeverwal op sommige plaatsen al op 20 tot 30 cm onder het maaiveld tevoorschijn kwam. Hiernaast liggen er ongeveer op de hoek van de Westlandse weg en de straat Hoogstad nog een tweetal damconstructies uit de Romeinse Tijd in de bodem. (figuur 3, D6 en D7). Deze zijn vanaf circa 2,5 m –NAP aan te treffen. Ten slotte biedt het veengebied aan de noordkant van het bestemmingsplangebied, in aanvulling op het onderzoek van Brinkkemper en De Ridder (2000) kansen voor onderzoek naar het paleolandschap.

De kreek die aan de westzijde van dit veengebied moet lopen (bijlage 4) heeft een lagere verwachting. Bewoning in de Romeinse Tijd vangt in de eerste eeuw na Chr. aan. De locatie uit deze tijd is bij de opgraving 6.36 (zie figuur 5) teruggevonden. Uit het verloop van nederzettingssporen blijkt dat deze langs de kreek in zuidelijke richting opschuift. Dit doet vermoeden dat er langs de kreek in noordoostelijke richting weinig tot geen archeologische waarden meer zijn aan te treffen.

Voor de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd is de archeologische verwachting hoog. Resten uit de Middeleeuwen zijn vermoedelijk aan te treffen op complex Hoogstad. Buiten dit terrein blijven sporen waarschijnlijk beperkt tot kavelsloten. Eenzelfde verwachting geldt voor de Nieuwe Tijd.

8 Bronnen en Literatuur

ARCHIS 2: Archeologisch informatiesysteem van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), geraadpleegd in februari 2010.

Centraal Archeologisch Archief, geraadpleegd via ARCHIS 2 in februari 2010

Centraal Monumenten Archief, geraadpleegd via ARCHIS 2 in februari 2010.

Bodemkaart van Nederland, geraadpleegd via ARCHIS 2 in februari 2010.

Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland, (www.chs.zuid-holland.nl)

KICH: Kennisinfrastuctuur Cultuurhistorie, (www.kich.nl)

Geomorfologische kaart van Nederland, geraadpleegd via ARCHIS 2 in februari 2010.

Nederlands instituut voor Toegepaste Geowetenschappen, 1998. *Geologische kaart van Nederland, 1:50.000, Blad Rotterdam Oost (37 O)*

Brugge, J.P. ter, 1998: *Historische atlas Vlaardingen. Een cartografisch overzicht van Vlaardingen van ca 1540 tot 1821*, Vlaardingen

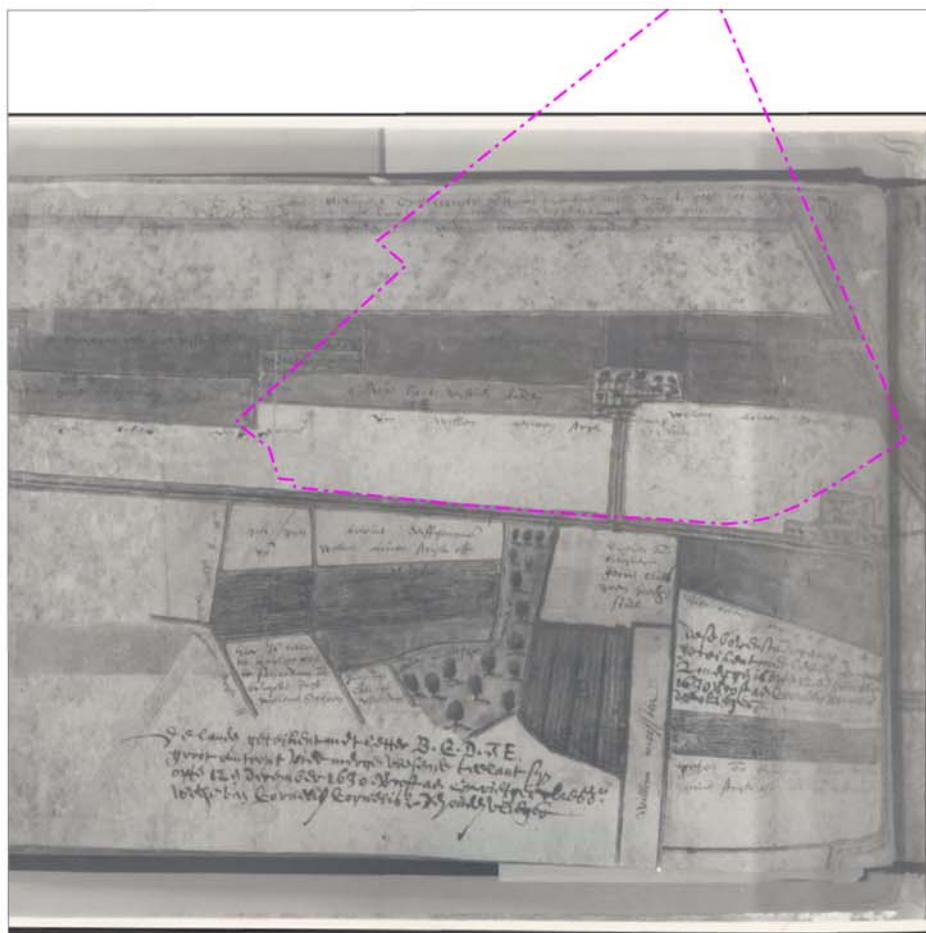
Bult, E.J., 1983: *Midden-Delfland, een archeologische kartering; inventarisatie, waardinring en bewoningsgeschiedenis*, (NAR 2)

Defilet, M.P. en T. de Ridder, 2004: *VLAK Bureauonderzoeken 4, Hoogstad / Burgemeester Heusdenslaan*, Vlaardingen.

Kroft, P. van der, 1996: *Geo-Archeologische Inventarisatie 'D' Engelsche Boomgaert (Gem Vlaardingen)*, Vlaardingen (Gemeente Vlaardingen Archeologische Rapporten Nr. 4)

Brinkkemper, O. en T. de Ridder, 2000: *Vlak-verslag nr. 3.3. Hoogstad 6.36. Het archeobotanisch onderzoek naar het milieu rond dammen en duikers uit de periode van 175 voor tot 175 na Christus*.

Bijlage 1 Kaart Potter, 1576

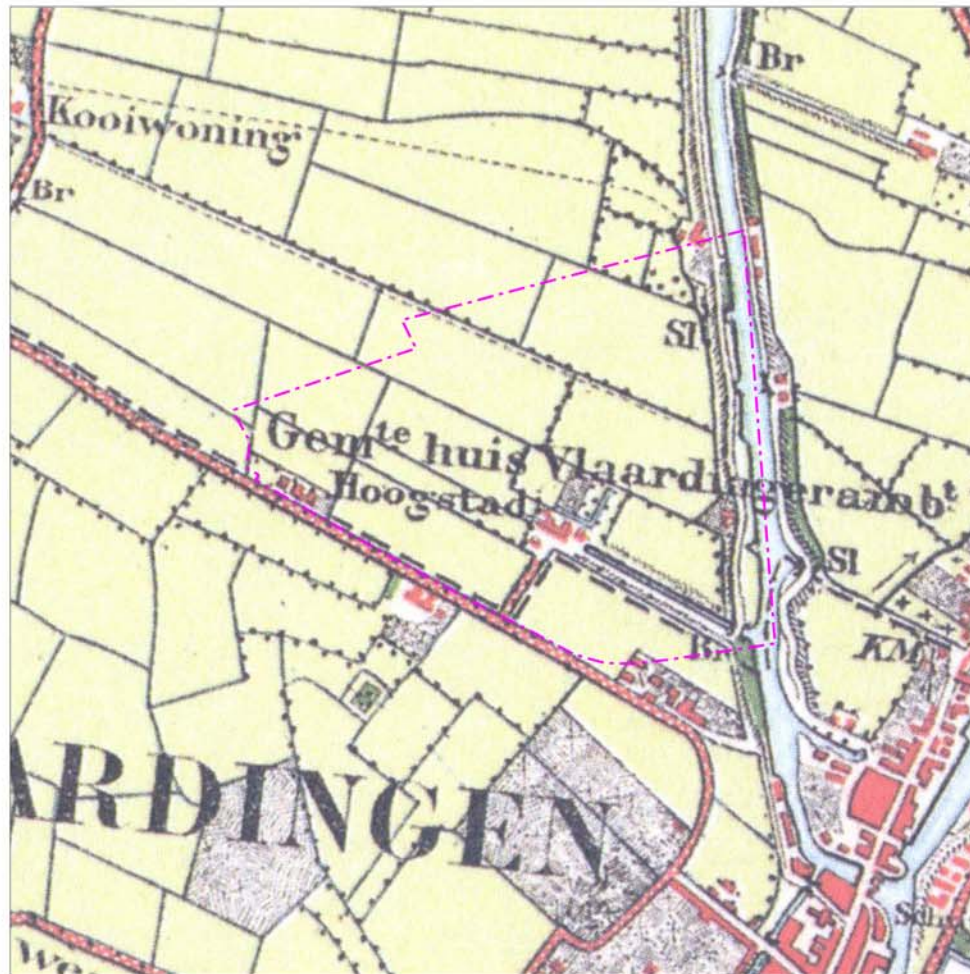

Legenda

--- Grens bestemmingsplan

Bijlage 2 Uitsnede uit de Chromotopografische kaart des Rijks 1:25.000, 1912

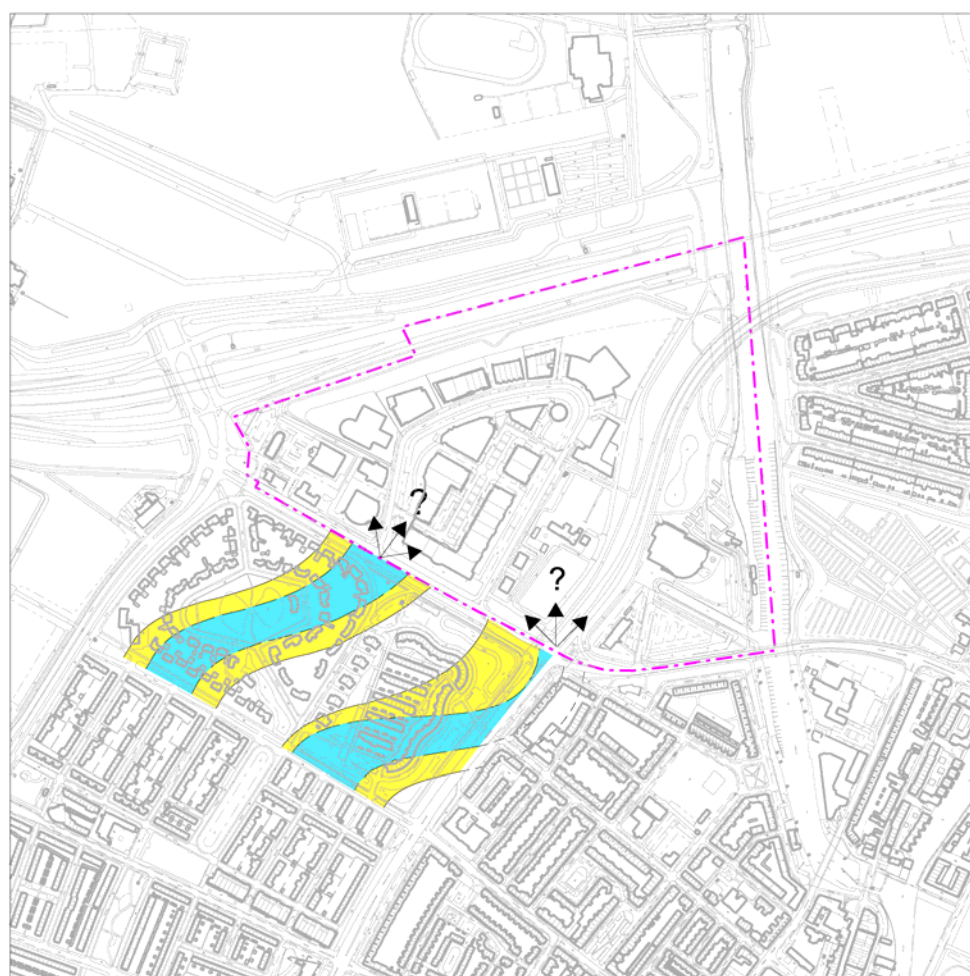

--- Grens bestemmingsplan

0 100m 200m 400m

Bijlage 3 Kreekverloop Neolithicum

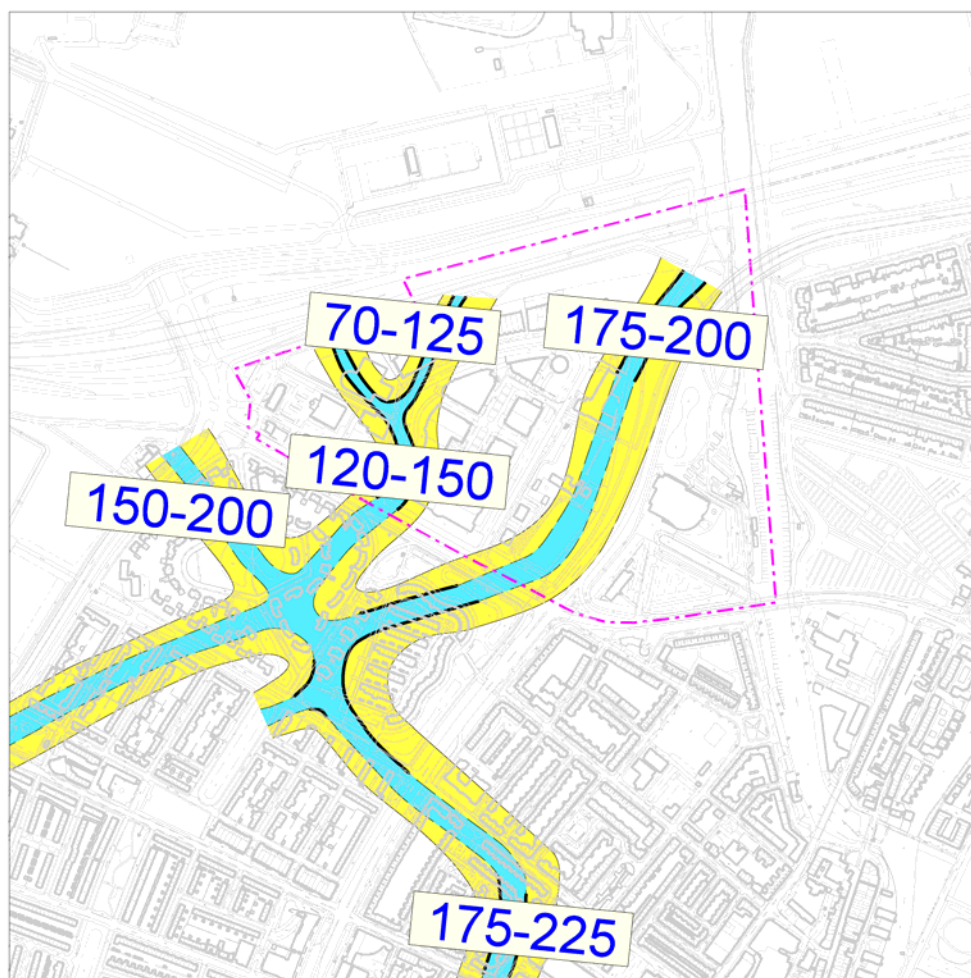
Legenda

- Oeverwal
- Geul
- Grens bestemmingsplan

0 100m 200m 400m

Bijlage 4 Kreekverloop Romeinse Tijd, en bewoningsperioden

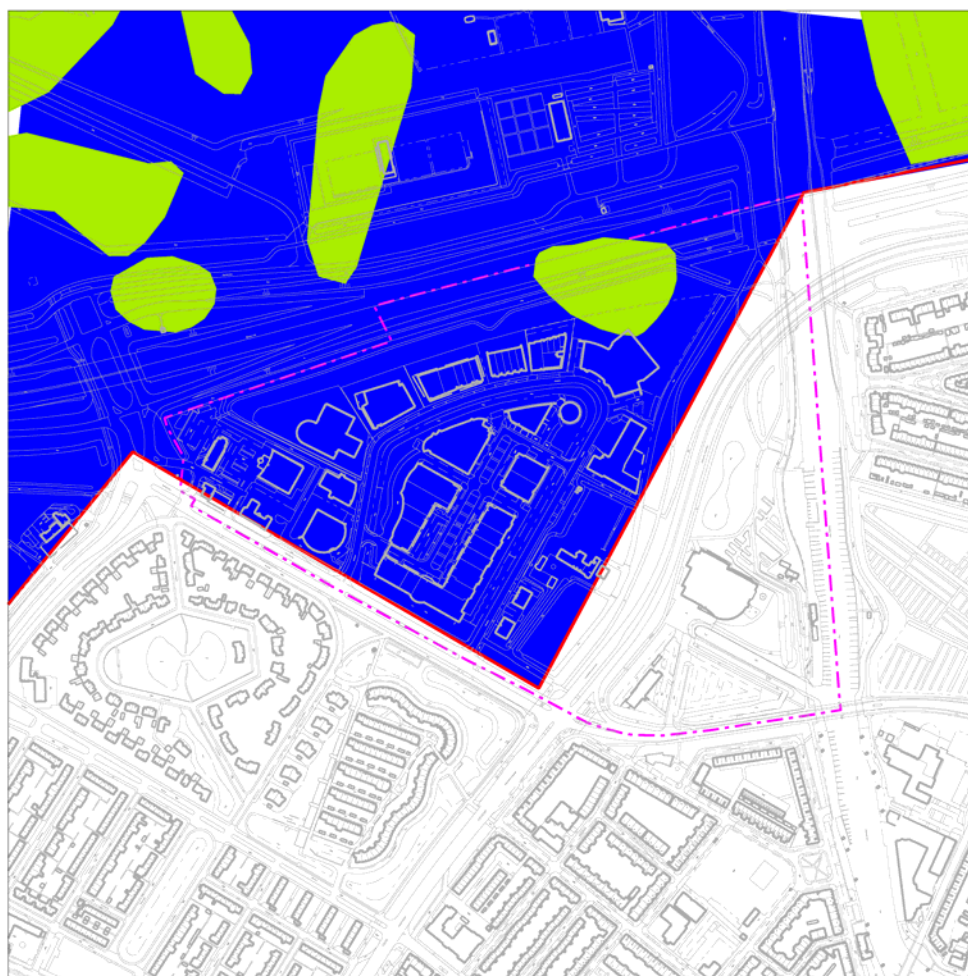
Legenda

- Oeverwal
- Geul
- 175-225 Periode
- Grens bestemmingsplan

0 100m 200m 400m

Bijlage 5 Geologische kaart Bult 1983

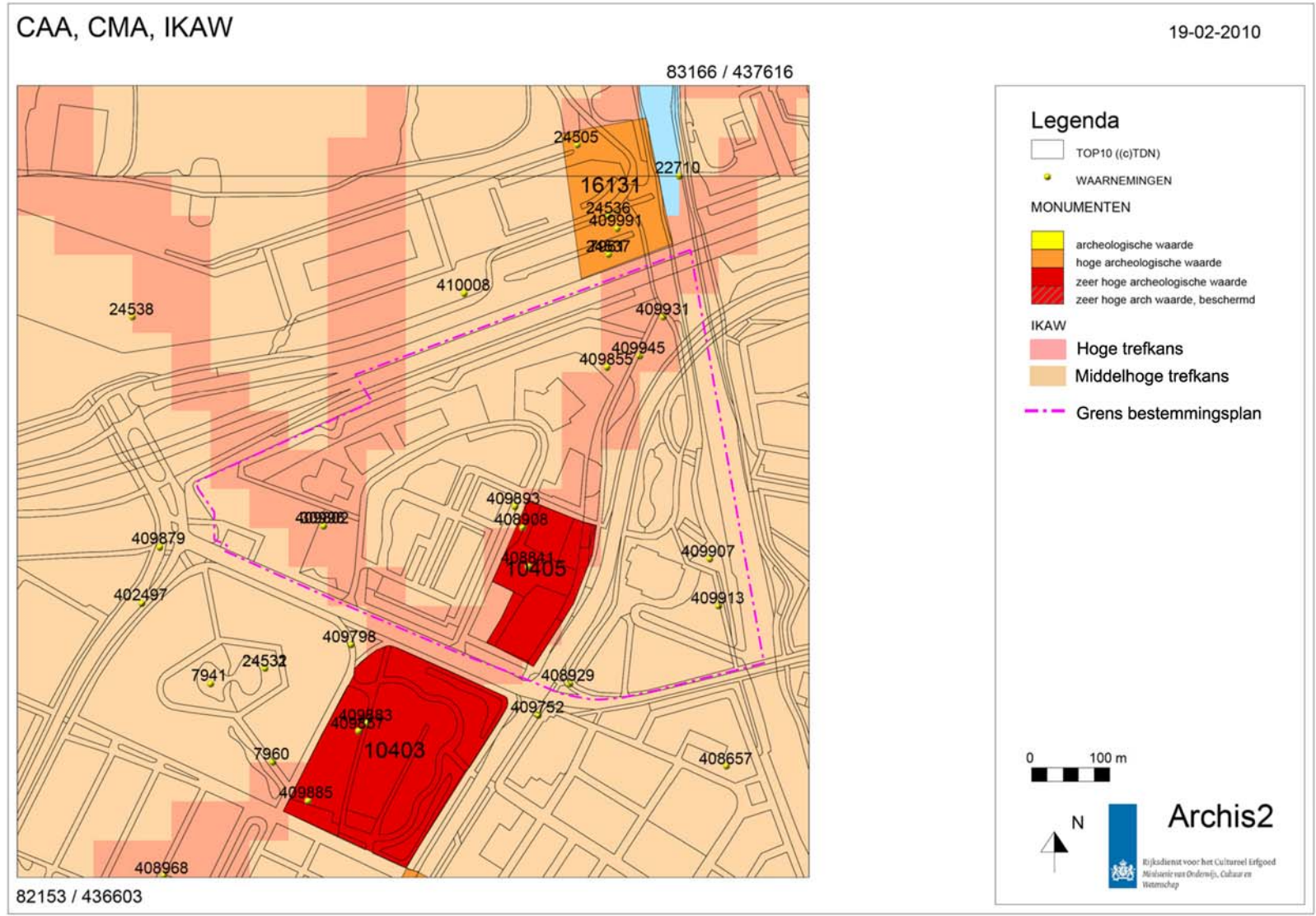

Legenda

- Kleidek- op geulafzettingen
- Hollandveen en moerige gronden
- Grens onderzoeksgebied Bult
- Grens bestemmingsplan

0 75m 150m 300m

Bijlage 7 KICH

KICH

naam	-
straat	Westlandseweg 260-262
plaats	Vlaardingen
buurt wijk	-
gemeente1983	Vlaardingen
inventarisatiegebied	Nieuwe Waterweggebied
provincie	Zuid-Holland
oorspronkelijke functie	Boerderij
bouwstijl	-
bouwtype	-
architect	-
constructeur	-
datering oudste delen	ca 1877
kerndatering	-
tuinarchitect	-

Beschrijving

Boerderij op T-vormige plattegrond best. uit kelder en opkamer (rechts), BG en kapverd. onder zadeldak met noklijn haaks op weg. Haaks hierachter woon-stalgedeelte onder zadeldak. Voorgevel is langsgevel met links van midden de entree. In linker zijgevel waarvan voorhuis een puntgevel heeft: bevindt zich entree in het midden.

Gevels en Materialen

Gele bakst. in kruisverb. Strekken met aangezette rug en vermengd met rode bakst. boven gevelopeningen. Keperboog boven engelenraam. Zwart geteerde gepl. plint. Houten luiken. Muurankers. Houten bakgoot, windveren en makelaar.

Vensters en Deuren

Keldervenst. met dubb. opensl. luiken. Eenruitsschuiframes met een en tweeruits bovenl. deels met dubb. opensl. houten luiken. En gelenraam. Drie gekoppelde eenruits vern. stalvenst. Strokendeuren en eenruits vern. paneeldeur deels met eenruits bovenl.

Dakvorm en Bedekking

Twee haaks op elkaar staande zadeldaken met gesm. Holl. pannen. Zadeldaken van gelijke noklijn.

Groenaanleg

Terrein door tuin en deels door sloot omgeven. Leilinden langs voorgevel.

naam	Landgoed Hoogstad
straat	Westlandseweg 250-256
plaats	Vlaardingen
buurt wijk	-
gemeente1983	Vlaardingen
inventarisatiegebied	Nieuwe Waterweggebied
provincie	Zuid-Holland
oorspronkelijke functie	Boerderijcomplex
bouwstijl	-
bouwtype	-
architect	-
constructeur	-
datering oudste delen	1859
kerndatering	-
tuinarchitect	-

Beschrijving

Vrijstaand pand best. uit BG, verd. en kapverd. onder schilddak met noklijn haaks op straat. Voorgevel is symmetrische lijstgevel met entree centraal in gevelwand. Tweede entree in linker zijgevel.

Gevels en Materialen

Rode bakst. in kruisverb. Strekken met aangezette rug boven gevelopeningen. Roll. boven vern. entree zijgevel. Gepl. plint. Hardst. lekdorpels. Houten entree-omlijsting met pilasters en hoofdgestel. Hoofdgestel. Muurankers en rozetankers. IJzeren bakgooten consoles.

Vensters en Deuren

Vierruitsschuiframen met tweeruits bovenl. Tweeruitsramen met shutters. Vern. paneeldeur met tweeruits bovenl. en gietijzeren levensboom. Paneeldeur met boven- en zijl. in linker zijgevel.

Dakvorm en Bedekking

Schilddak met gesm. Holl. pannen. Vierkante schoorstenen op nok.

Groenaanleg

Gesitueerd op landgoed met lange oprijlaan.

Colofon

Tekst

: Drs. R. Terluin (VLAK)
: Drs. T. de Ridder (VLAK)

|
Figuren, tenzij anders vermeld

: Drs. R. Terluin (VLAK)

Druk

: Repro, Gemeente Vlaardingen